

XIV FORUM
FINANSÓW
PUBLICZNYCH

21-23.11.2022 r.

Odsetki od należności cywilnoprawnych i podatkowych oraz od niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym

Prowadząca: Elżbieta Gaździk

Obowiązujące przepisy – ustawy

- ▶ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. DzU z 2022 r., poz. 1360 ze zm.)
- ▶ Ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (tekst jedn. DzU z 2022 r., poz. 893)
- ▶ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (tekst jedn. DzU z 2021 r., poz. 1540 ze zm.)
- ▶ Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (tekst jedn. DzU z 2022 r., poz. 1634 ze zm.)

Obowiązujące przepisy – rozporządzenia

- ▶ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 października 2010 r. w sprawie zasad rachunkowości oraz planów kont dla organów podatkowych jednostek samorządu terytorialnego (DzU z 2010 r., nr 208, poz. 1375)
- ▶ Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 września 2017 r. w sprawie rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej (tekst jedn. DzU z 2020 r., poz. 342)
- ▶ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 22 sierpnia 2005 r. w sprawie naliczania odsetek za zwłokę oraz opłaty prolongacyjnej, a także zakresu informacji, które muszą być zawarte w rachunkach (tekst jedn. DzU z 2021 r., poz. 703)

Obowiązujące przepisy – obwieszczenia

- ▶ Obwieszczenie Ministra Finansów z dnia 16 września 2022 r. w sprawie odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych, obniżonej stawki odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych oraz podwyższonej stawki odsetek od zaległości podatkowych (MP z 2022 r., poz. 905)
- ▶ Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 września 2022 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (MP z 2022 r., poz. 943)
- ▶ Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 września 2022 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych (MP z 2022 r., poz. 942)

Obowiązujące przepisy – obwieszczenia

- ▶ Obwieszczenie Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 31 grudnia 2021 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych (MP z 2022 r., poz. 8) – w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2022 r.
- ▶ Obwieszczenie Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 27 czerwca 2022 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych (MP z 2022 r., poz. 636) – w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2022 r.

Odsetki – podstawowe zasady

- ▶ Odsetki to forma odszkodowania za nieterminową zapłatę należności.
- ▶ Stanowią jeden z rodzajów należności budżetowych. W związku z tym – zgodnie z ogólną zasadą wyrażoną w art. 42 ust. 5 ustawy o finansach publicznych (dalej: ufp) – muszą być dochodzone przez JSFP.
- ▶ Odsetki od należności, w tym również tych, do których stosuje się przepisy dotyczące zobowiązań podatkowych, ujmuje się w ewidencji księgowej w momencie ich zapłaty przez dłużnika. W przypadku braku zapłaty odsetki należy ustalić i ująć w księgach rachunkowych nie później niż na ostatni dzień danego kwartału (§ 11 rozporządzenia z 13 września 2017 r. w sprawie rachunkowości budżetowej).

Odsetki – podstawowe zasady

- ▶ Zgodnie z obowiązującymi przepisami JSFP mogą zrezygnować z dochodzenia należności, w tym odsetek, o niskich kwotach. Takie uprawnienia przysługują dysponentom części budżetowej, dysponentom funduszu celowego oraz organom stanowiącym JST (art. 58 ust. 6 i art. 59a ust. 1 ufp).
- ▶ Polityka rachunkowości nie stanowi podstawy do odstąpienia od naliczania odsetek.
- ▶ Rodzaj odsetek oraz sposób ich naliczania zależą od rodzaju wierzytelności przysługującej danej JSFP.

Rodzaje odsetek od należności

- ▶ Odsetki ustawowe od sumy pieniężnej, tzw. kapitałowe (art. 359 kc)
- ▶ Odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie należności (art. 481 kc)
- ▶ Odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych (art. 7 ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych)
- ▶ Odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych (art. 53 op)

Odsetki ustawowe od sumy pieniężnej (tzw. odsetki kapitałowe)

- ▶ Odsetki ustawowe od sumy pieniężnej to rodzaj wynagrodzenia za korzystanie z pieniędzy lub rzeczy należących do innej osoby, oznaczonych co do gatunku.
- ▶ Należą się wyłącznie wówczas, gdy wynikają z czynności prawnej, ustawy, orzeczenia sądu lub decyzji organu administracyjnego (art. 359 kc).
- ▶ Są naliczane od:
 - sum pieniężnych, których termin płatności nie upłynął (np. od pożyczek, kredytów);
 - nieprzeterminowanych należności z tytułu transakcji handlowych, czyli należności, dla których termin zapłaty został ustalony w umowie na okres dłuższy niż 30 dni.

Odsetki ustawowe od sumy pieniężnej (tzw. kapitałowe)

- ▶ Wysokość odsetek kapitałowych jest zasadniczo określana w umowie, ustawie, orzeczeniu sądu lub decyzji innego organu.
- ▶ Jeśli poziom odsetek nie został w ten sposób określony, należą się odsetki ustawowe w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 3,5 punktu procentowego.
- ▶ Maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej (np. umowy) nie może jednak w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (odsetki maksymalne). Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych.
- ▶ Odsetki ustawowe od sum pieniężnych nie podlegają zaokrągleniu.

Odsetki ustawowe od sumy pieniężnej (tzw. kapitałowe)

- ▶ Wysokość odsetek ustawowych ogłasza Minister Sprawiedliwości w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.
- ▶ Aktualna wysokość odsetek ustawowych wynosi 10,25% w stosunku rocznym, co wynika z obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 września 2022 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych (MP z 2022 r., poz. 942) – stan na 7 listopada 2022 r.

Wzór na obliczenie wysokości odsetek od sumy pieniężnej (tzw. kapitałowych)

$$O = P \times \frac{s}{100} \times \frac{r+1}{24}$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

O – odsetki,

P – kwotę pożyczki,

s – stopę procentową w ujęciu rocznym,

r – liczbę rat spłaty pożyczki,

100, 1 i 24 – wielkości stałe.

Wzór na obliczenie wysokości odsetek od sumy pieniężnej (tzw. kapitałowych)

Można zastosować także inny wzór, dający ten sam wynik:

$$O = P \times \frac{s}{\frac{100}{12}} \times \frac{r+1}{2}$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

O – odsetki,

P – kwotę pożyczki,

s – stopę procentową w ujęciu rocznym,

r – liczbę rat spłaty pożyczki,

100, 12, 1 i 2 – wielkości stałe.

Odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie należności

► **art. 481 § 1 kc**

Jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

- Odsetki należne na podstawie zacytowanego przepisu nie mają zastosowania do należności dotyczących transakcji handlowych, o których mowa w ustawie o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (dalej: upnoth).

Odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie należności

- ▶ Można wyróżnić dwie kategorie odsetek za opóźnienie w zapłacie należności.
- ▶ **Odsetki umowne** to takie, które zostały określone w umowie. Ich wysokość nie może przekraczać w stosunku rocznym dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie (czyli odsetek maksymalnych, o których mowa w art. 481 § 2¹ kc). Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych. Jeżeli wysokość odsetek za opóźnienie przekracza wysokość odsetek maksymalnych za opóźnienie, należą się odsetki maksymalne za opóźnienie.
- ▶ **Odsetki ustawowe** to takie, które należą się z mocy ustawy. Nalicza się je wówczas, gdy stawka odsetek nie została oznaczona w umowie lub innym dokumencie potwierdzającym dokonanie czynności prawnej (art. 481 § 2 kc). W takim przypadku odsetki należą się w wysokości równej sumie stopy referencyjnej NBP i 5,5 punktu procentowego.

Odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie należności

- ▶ Wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie ogłasza Minister Sprawiedliwości w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.
- ▶ Aktualna wysokość ustawowych za opóźnienie wynosi 12,25% w stosunku rocznym, co wynika z obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 września 2022 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (MP z 2022 r., poz. 943) – stan na 7 listopada 2022 r.

Odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie należności

Tytuły należności, do których najczęściej mają zastosowanie odsetki ustawowe za opóźnienie (art. 481 kc):

- ▶ kary umowne;
- ▶ rekompensaty za koszty odzyskiwania należności w transakcjach handlowych;
- ▶ koszty procesu zasądzone orzeczeniem sądowym;
- ▶ roszczenia wobec pracowników;
- ▶ różne należności występujące pomiędzy JSFP;
- ▶ należności, do których nie mają zastosowania przepisy upnoth;
- ▶ różne należności, jeżeli odrębne przepisy prawa tak przewidują.

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

- ▶ **Transakcja handlowa** to umowa, której przedmiotem jest **odpłatna dostawa towaru lub odpłatne świadczenie usługi**, jeżeli strony tych transakcji zawierają ją w związku z wykonywaną działalnością (art. 4 pkt 1 upnoth).
- ▶ Są to np. umowy dotyczące:
 - kupna-sprzedaży,
 - dzierżawy lub najmu,
 - usług dostawy mediów,
 - leasingu,
 - wykonania robót budowlanych,
 - wykonania różnych usług.

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

Dodatkowym warunkiem zaliczenia umowy do transakcji handlowych jest zawarcie jej wyłącznie przez takie podmioty jak:

- ▶ **przedsiębiorcy w rozumieniu przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców, czyli:**
 - osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne niebędące osobą prawną, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonujące działalność gospodarczą;
 - wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej;
- ▶ **podmioty prowadzące działalność o której mowa w art. 6 ust. 1 ustawy Prawo przedsiębiorców (przepis ten dotyczy określonych form działalności prowadzonej przez rolników i koła gospodyń wiejskich);**

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

- ▶ **podmioty, o których mowa w art. 4, art. 5 ust. 1 i art. 6 ustawy Prawo zamówień publicznych** (np. JSFP, państwowe jednostki organizacyjne nieposiadające odpowiedzialności prawnej, zamawiający sektorowi);
- ▶ osoby wykonujące wolny zawód;
- ▶ oddziały i przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych;
- ▶ przedsiębiorcy z państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej.

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

Przepisów upnoth, w tym regulacji dotyczących odsetek, nie stosuje się w odniesieniu do:

- ▶ długów objętych postępowaniami prowadzonymi na podstawie przepisów ustawy Prawo upadłościowe oraz ustawy Prawo restrukturyzacyjne;
- ▶ umów, na podstawie których są wykonywane czynności bankowe w rozumieniu art. 5 ust. 1 i 2 ustawy Prawo bankowe;
- ▶ umów, których stronami są wyłącznie podmioty zaliczane do JSFP w rozumieniu przepisów o finansach publicznych (art. 9 ufp).

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

- ▶ **Rodzaje odsetek** pobieranych od należności z tytułu transakcji handlowych:
 - odsetki ustawowe;
 - odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych.
- ▶ **Odsetki ustawowe od transakcji handlowych** przysługują w przypadku, gdy strony transakcji handlowej (z wyłączeniem podmiotu publicznego będącego podmiotem leczniczym) przewidziały w umowie termin zapłaty dłuższy niż 30 dni. Przysługują wówczas w takiej samej wysokości jak odsetki ustawowe od sumy pieniężnej, o których mowa w art. 359 kc.

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

Przykład:

Samorządowy zakład budżetowy (wierzyciel) zawarł umowę o wykonanie robót remontowych w obrębie drogi, która jest własnością spółdzielni mieszkaniowej (dłużnika). Ustalono, że zapłata wynagrodzenia nastąpi w terminie 40 dni od daty otrzymania faktury przez dłużnika. Ten otrzymał fakturę 9 września 2022 r. Wynagrodzenie za roboty remontowe wynikające z faktury zostało zapłacone. W jaki sposób naliczyć odsetki, gdyby zapłata nastąpiła po upływie ponad 30 dni?

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

Odpowiedź:

Jeżeli należność wynikająca z faktury zostanie uregulowana w:

- ▶ **najpóźniejszym dniu określonym umową**, czyli 19 października 2022 r. – odsetki ustawowe będą przysługiwały od 31. do 40. dnia włącznie, a więc za okres od 10 do 19 października 2022 r.;
- ▶ **w dniu wcześniejszym**, np. 13 października 2022 r. – odsetki ustawowe będą przysługiwały tylko od 31. do 34. dnia włącznie, czyli za okres od 10 do 13 października 2022 r.;
- ▶ **po upływie terminu wymagalności**, np. 25 października 2022 r. – odsetki ustawowe będą przysługiwały od 31. do 40. dnia włącznie, czyli za okres od 10 do 19 października 2022 r., natomiast za okres od 20 do 25 października 2022 r. włącznie będą już przysługiwały odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych.

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

- ▶ **Odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych** to drugi rodzaj odsetek naliczanych w przypadku nieterminowej zapłaty wierzytelności wynikających z umowy zaliczanej do transakcji handlowych.
- ▶ Przysługują one wierzycielowi – bez wezwania – za okres od dnia wymagalności świadczenia pieniężnego do dnia zapłaty, jeżeli wierzyciel spełnił swoje świadczenie, a nie otrzymał zapłaty w terminie określonym w umowie.
- ▶ Jeśli termin zapłaty nie został określony w umowie, wierzycielowi przysługują – bez wezwania – odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych za okres od 31. dnia następującego po dniu spełnienia świadczenia do dnia zapłaty.

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

Przykład:

Podmiot publiczny będący wierzycielem zawarł umowę o nadzór inwestorski. W umowie strony nie określiły terminu zapłaty wynagrodzenia. Usługa wykonana za sierpień została odebrana 5 września 2022 r. Następnego dnia, czyli 6 września 2022 r., podmiot publiczny przekazał dłużnikowi fakturę z adnotacją „zapłata w terminie 14 dni od otrzymania faktury”. Należność wynikająca z tego dokumentu wpłynęła na rachunek podmiotu publicznego 30 września 2022 r. Czy w takiej sytuacji należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych?

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

Odpowiedź:

Podmiotowi publicznemu nie należą się w tym przypadku żadne odsetki, w tym odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych, które przysługują dopiero po upływie 30 dni liczonych od dnia spełnienia świadczenia (otrzymania faktury) i są naliczane do dnia zapłaty (brak określenia w umowie terminu zapłaty wynagrodzenia). Należność została uregulowana przez dłużnika w 24. dniu, licząc od dnia otrzymania faktury. W niniejszym przypadku nie ma znaczenia termin zapłaty oznaczony na fakturze.

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

- ▶ Wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych jest uzależniona od stopy referencyjnej NBP obowiązującej:
 - 1 stycznia – dla odsetek należnych za okres od 1 stycznia do 30 czerwca;
 - 1 lipca – dla odsetek należnych za okres od 1 lipca do 31 grudnia.
- ▶ Sposób obliczenia tego rodzaju odsetek jest uzależniony od statusu podmiotu będącego dłużnikiem:
 - jeśli dłużnikiem jest publiczny podmiot leczniczy, odsetki stanowią sumę stopy referencyjnej NBP i ośmiu punktów procentowych;
 - w pozostałych przypadkach jest to suma stopy referencyjnej NBP i dziesięciu punktów procentowych.

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

W obwieszczeniu Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 31 grudnia 2021 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych wskazano, że **w okresie od 1 stycznia do 30 czerwca 2022 r.** odsetki te wynoszą:

- ▶ **9,75%** w stosunku rocznym – w przypadku transakcji handlowych, w których dłużnikiem **jest** podmiot publiczny będący podmiotem leczniczym;
- ▶ **11,75%** w stosunku rocznym – w przypadku transakcji handlowych, w których dłużnikiem **nie jest** podmiot publiczny będący podmiotem leczniczym.

Odsetki naliczane w ramach transakcji handlowych

W obwieszczeniu Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 27 czerwca 2022 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych wskazano, że **w okresie od 1 lipca do 31 grudnia 2022 r.** odsetki te wynoszą:

- ▶ **14%** w stosunku rocznym – w przypadku transakcji handlowych, w których dłużnikiem **jest** podmiot publiczny będący podmiotem leczniczym;
- ▶ **16%** w stosunku rocznym – w przypadku transakcji handlowych, w których dłużnikiem **nie jest** podmiot publiczny będący podmiotem leczniczym.

Sposób naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie w zapłacie należności

- ▶ Odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie należności oraz odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych nalicza się od dnia następującego po upływie terminu wymagalności do dnia zapłaty włącznie. Do obliczania terminów zapłaty stosuje się art. 110–116 kc.
- ▶ W obrocie bezgotówkowym za dzień zapłaty należności uznaje się dzień uznania rachunku wierzyciela, chyba że strony umowy zawarły odmienne postanowienia w tej sprawie.

Sposób naliczania odsetek ustawowych za opóźnienie w zapłacie należności

- ▶ W przypadku gdy koniec terminu do wykonania czynności przypada na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy lub na sobotę, termin upływa następnego dnia, który nie jest dniem wolnym od pracy ani sobotą (art. 115 kc).
- ▶ Odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie należności oraz odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych nie podlegają zaokrągleniu.

Wzór na obliczenie wysokości ustawowych i umownych odsetek za opóźnienie w zapłacie należności

$$O = \frac{n \times s \times d}{365}$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

O – odsetki za opóźnienie,

N – kwotę należności stanowiącej podstawę naliczenia odsetek,

s – stopę procentową w ujęciu rocznym,

d – liczbę dni zwłoki,

365 – wielkość stałą (zgodnie z art. 114 kc przyjmuje się, że rok ma 365 dni).

Odsetki od zaległych odsetek

- ▶ Generalnie przepisy prawa nie dopuszczają możliwości naliczania odsetek od odsetek. Zasada ta ma chronić dłużnika przed nadmiernym powiększaniem się jego zadłużenia.
- ▶ Wyjątki od tej reguły zostały przewidziane w art. 482 § 1 kc. Wskazano w nim, że od zaległych odsetek można żądać odsetek za opóźnienie dopiero od chwili wytoczenia o nie powództwa, chyba że po powstaniu zaległości strony zgodziły się na doliczenie zaległych odsetek do dłużnej sumy. Oznacza to, że strony nie mogą zastrzec takiej możliwości już w chwili zawarcia umowy, lecz dopiero po powstaniu zaległości.

Odsetki od zaległych odsetek

- ▶ Doliczenie odsetek do świadczenia głównego skutkuje tym, że przestają one być odsetkami, a stają się roszczeniem głównym (kapitałem), od którego w całości będą naliczane odsetki – od dnia wniesienia pozwu.
- ▶ W przypadku transakcji handlowych dochodzoną kwotę należności podaje się w podziale na kwotę główną i skapitalizowane odsetki, gdyż od kwoty głównej mogą być zasądzone tylko odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych, natomiast od skapitalizowanych odsetek – tylko odsetki ustawowe za opóźnienie wynikające z kc.

Odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie należności – brak obowiązku dochodzenia

- ▶ Zgodnie z **art. 58 ust. 6 ufp** dysponent części budżetowej lub dysponent państwowego funduszu celowego może wyrazić zgodę na niedochodzenie należności budżetu państwa **o charakterze cywilnoprawnym**, jeśli jej kwota wraz z odsetkami nie przekracza 100 zł.
- ▶ W świetle **art. 59a ust. 1 ufp** organ stanowiący JST może postanowić – w drodze uchwały – o niedochodzeniu należności **o charakterze cywilnoprawnym**, przypadających JST lub jej jednostkom organizacyjnym (jednostkom budżetowym, samorządowym zakładom budżetowym i samorządowym instytucjom kultury), jeśli kwota tych należności wraz z odsetkami nie przekracza 100 zł.

Odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie należności – brak obowiązku dochodzenia

Ważne

Uprawnienia wynikające z przywołanych przepisów dotyczą wyłącznie braku obowiązku dochodzenia należności o niskich kwotach. Nie zwalniają natomiast z obowiązku ich wcześniejszego ustalenia.

Odsetki od należności cywilnoprawnych – zasady zaliczania dokonanych wpłat

- ▶ Rozliczenie dokonanych wpłat przez dłużnika następuje w pierwszej kolejności według zasad określonych w umowie. Mają one bowiem pierwszeństwo przed zasadami wynikającymi z kodeksu cywilnego.
- ▶ W przypadku braku regulacji umownych wierzyciel stosuje zasady określone w art. 451 kc.
- ▶ Wierzyciel nie może samodzielnie decydować o wyborze stosowanych przez siebie reguł.

Odsetki od należności cywilnoprawnych – zasady zaliczania dokonanych wpłat

Z art. 451 kc wprost wynika, że:

- ▶ dłużnik mający względem tego samego wierzyciela kilka długów tego samego rodzaju może przy spełnieniu świadczenia wskazać, który dług chce zaspokoić, jednak to, co przypada na poczet danego długu, wierzyciel może przede wszystkim zaliczyć na związane z tym długiem zaległe należności uboczne oraz na zalegające świadczenia główne;
- ▶ w braku oświadczenia dłużnika lub wierzyciela spełnione świadczenie zalicza się przede wszystkim na poczet długu wymagalnego, a jeżeli jest kilka długów wymagalnych – na poczet najdawniej wymagalnego.

Odsetki od należności cywilnoprawnych – zasady zaliczania dokonanych wpłat

- ▶ Zaliczenie wpłaty w pierwszej kolejności na należności uboczne dotyczy także sytuacji, gdy dłużnik spełniający świadczenie ma tylko jeden dług wobec wierzyciela. Choć nie wynika to wprost z art. 451 kc, takie stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie sądowym:
 - wyrok SN z 24 stycznia 2002 r. (III CKN 495/00);
 - wyrok SN z 7 kwietnia 2004 r. (IV CK 211/03).
- ▶ W obu tych wyrokach wyraźnie wskazano, że art. 451 § 1 zdanie drugie kc stosuje się również wtedy, gdy dłużnik spełniający świadczenie ma wobec wierzyciela tylko jeden dług złożony z należności głównej i odsetek.

Odsetki od należności cywilnoprawnych – zasady zaliczania dokonanych wpłat

- ▶ Zasad określonych art. 451 kc nie stosuje się, jeśli wierzyciel uzyskuje wpłaty w wyniku postępowania egzekucyjnego lub upadłościowego. W takim przypadku obowiązują reguły wynikające odpowiednio z przepisów prawa egzekucyjnego lub upadłościowego.
- ▶ W **art. 1026 § 2 kodeksu postępowania cywilnego** postanowiono, że wydzieloną wierzycielowi sumę zalicza się przede wszystkim na koszty postępowania, następnie na odsetki, a w końcu na sumę dłużną (należność główną).
- ▶ Z kolei z **art. 342 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe** wynika, że zaspokojenie należności z funduszu masy upadłości następuje według wymienionych w tym przepisie kategorii. Odsetki od należności są zaliczane do kategorii trzeciej.

Odsetki od niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym

- ▶ Od niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym mogą być naliczane odsetki wynikające z:
 - właściwych ustaw materialnych (odsetki ustawowe za opóźnienie lub odsetki za zwłokę);
 - ustawy Ordynacja podatkowa w związku z art. 67 ust. 1 ufp (odsetki za zwłokę).
- ▶ W przywołanym art. 67 ust. 1 ufp wskazano, że do spraw, które dotyczą niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym, a nie zostały uregulowane w ufp, stosuje się przepisy ustawy Kodeks postępowania administracyjnego i odpowiednio przepisy działu III ustawy Ordynacja podatkowa.

Odsetki od niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym

Przykłady:

▶ **art. 40d ust. 1 ustawy o drogach publicznych**

W przypadku nieterminowego uiszczenia opłat, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 3 (...), opłat, o których mowa w art. 39 ust. 7ab pkt 5 i art. 40 ust. 3, opłat wynikających z umów zawieranych zgodnie z art. 22 ust. 2 oraz kar pieniężnych, o których mowa 13k ust. 1–2d, art. 29a ust. 1 i 2 i art. 40 ust. 12, pobiera się **odsetki ustawowe za opóźnienie**.

▶ **art. 109 ust. 13 ustawy Prawo wodne**

Do ponoszenia opłaty, o której mowa w ust. 4 [opłaty nakładanej na podmioty prowadzące produkcję rolną], stosuje się odpowiednio **przepisy działu III ustawy Ordynacja podatkowa (...)**.

Odsetki od niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym

Przykłady:

- ▶ **art. 23 ust. 1a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów**
Od kwot nienależnie pobranego świadczenia, o którym mowa w art. 2 pkt 7 lit. a, b, d, f i g, naliczane są **odsetki ustawowe za opóźnienie**.
- ▶ **art. 6q ust. 1 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach**
W sprawach dotyczących opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi stosuje się **przepisy ustawy Ordynacja podatkowa (...)**.

Odsetki od niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym

Przykłady:

▶ **art. 30 ust. 2b ustawy o świadczeniach rodzinnych**

Od kwot nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych, o których mowa w ust. 2 pkt 1–3 i 5, naliczane są **odsetki ustawowe za opóźnienie**.

▶ **art. 193 ust. 7a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej**

Od opłaty, o której mowa w ust. 1 [za pobyt dziecka w pieczy zastępczej], naliczane są **odsetki ustawowe za opóźnienie** od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym decyzja ustalająca opłatę stała się ostateczna.

Odsetki od niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym

- ▶ W ustawie o pomocy społecznej nie zawarto żadnych regulacji w sprawie naliczania odsetek od nieterminowych płatności wynikających z tej ustawy.
- ▶ **Stanowisko RIO w Szczecinie z 10 listopada 2020 r. (K.0542.PZ.53.JK.2020)**
„W ocenie Kolegium, pomimo iż z ustawa o pomocy społecznej nie reguluje wprost kwestii naliczania odsetek od nieterminowych płatności za pobyt mieszkańców w domu pomocy społecznej, świadczone usługi opiekuńcze lub z tytułu zwrotu świadczeń nienależnie pobranych oraz nie odsyła do innych ustaw, zastosowanie w tej sprawie będzie miał przepis art. 67 ustawy o finansach publicznych”.

Źródło: tinyurl.com/rio-s-10-11-20

Odsetki od niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym

▶ **Stanowisko RIO w Kielcach z 18 listopada 2016 r. (WI-44/3450/2016)**

„W ocenie Izby od nieterminowo wnoszonej opłaty za pobyt w ośrodku pomocy społecznej, za przyznane usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze nie nalicza się odsetek”.

Źródło: tinyurl.com/rio-k-18-11-16

▶ **Stanowisko RIO w Warszawie z 14 lutego 2013 r. (WA.023.8.2013)**

„Z uwagi na szczególny charakter regulacji zawartych w ustawie o pomocy społecznej (*lex specialis*) także w kwestii regulacji w kwestii naliczania odsetek – zdaniem Izby – nie można uznać, że może do tych należności [należności za usługi opiekuńcze świadczone przez GOPS] mieć zastosowanie zapis o charakterze ogólnym art. 67 ustawy o finansach publicznych (*lex generalis*)”.

Źródło: tinyurl.com/rio-w-14-02-13

Odsetki od niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym

- ▶ **Stanowisko RIO w Gdańsku z 6 lipca 2021 r. (RP/0441/in./34/1/2021)**
„(...) ani przepis art. 104 ustawy o pomocy społecznej, ani pozostałe przepisy tej ustawy nie regulują kwestii pobierania odsetek od ww. należności [z tytułu opłat za pobyt w domach pomocy społecznej].
(...) zasadnym pozostaje odwołanie się do trafnego poglądu wyrażonego w wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 23 listopada 2010 r. (sygn. akt II SA/Kr 1100/10), w którym to orzeczeniu jednoznacznie stwierdzono, że w systemie prawa polskiego nie istnieje generalny obowiązek zapłaty odsetek w każdym przypadku istnienia zobowiązania pieniężnego, lecz niezbędna jest ku temu wyraźna podstawa prawna (podobnie – Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu w wyroku z dnia 19 stycznia 2011 r., sygn. akt IV SA/Po 834/10)”.

Źródło: tinyurl.com/rio-6-11-21

Odsetki od niepodatkowych należności o charakterze publicznoprawnym

- ▶ **W ustawie o finansowaniu zadań oświatowych** nie wprowadzono regulacji dotyczących naliczania odsetek od nieterminowo uiszczonych opłat za korzystanie z wychowania przedszkolnego oraz opłat za korzystanie z wyżywienia.
- ▶ W art. 52 ust. 15 tej ustawy wskazuje się tylko, że wspomniane opłaty stanowią niepodatkowe należności budżetowe o charakterze publicznoprawnym, o których mowa w art. 60 pkt 7 ufp.
- ▶ **Stanowisko RIO w Opolu z 20 lutego 2019 r. (NA.III-0221-2/2019)**
„(...) w przypadku nieterminowego regulowania należności związanych z opłatą za korzystanie dzieci z wychowania przedszkolnego i opłatą za wyżywienie dziecka w przedszkolu jednostka (...) powinna naliczać **odsetki za zwłokę** jak od zaległości podatkowych”.

Źródło: tinyurl.com/rio-20-02-19

Odsetki z zwłokę – sposób naliczania

- ▶ **art. 53 § 1 op**
Od zaległości podatkowych (...) naliczane są odsetki za zwłokę.
- ▶ **art. 53 § 4 op**
Odsetki za zwłokę naliczane są od dnia następującego po dniu upływu terminu płatności podatku lub terminu, w którym płatnik lub inkasent był obowiązany dokonać wpłaty podatku na rachunek organu podatkowego.
- ▶ **art. 55 § 1 op**
Odsetki za zwłokę wpłacane są bez wezwania organu podatkowego.

Odsetki z zwłokę – sposób naliczania

▶ **art. 12 § 5 op**

Jeżeli ostatni dzień terminu przypada na sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy, za ostatni dzień terminu uważa się następny dzień po dniu lub dniach wolnych od pracy, chyba że ustawy podatkowe stanowią inaczej.

- ▶ Odsetki za zwłokę są naliczane do dnia zapłaty podatku, włącznie z tym dniem.

Odsetki z zwłokę a termin zapłaty podatku

art. 60 § 1 op

Za termin dokonania zapłaty podatku uważa się:

- ▶ **przy zapłacie gotówką** – dzień wpłacenia kwoty podatku w kasie organu podatkowego lub w kasie podmiotu obsługującego organ podatkowy, lub na rachunek tego organu w banku, w placówce pocztowej, w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, w biurze usług płatniczych, w instytucji płatniczej (...) albo dzień pobrania podatku przez płatnika lub inkasenta;
- ▶ **w obrocie bezgotówkowym** – dzień obciążenia rachunku bankowego podatnika, rachunku podatnika w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej lub rachunku płatniczego podatnika w instytucji płatniczej (...) na podstawie polecenia przelewu.

Odsetki z zwłokę – drobne kwoty odsetek

▶ **art. 54 § 1 pkt 5 op**

Odsetek za zwłokę nie nalicza się, jeżeli wysokość odsetek nie przekraczałaby trzykrotności wartości opłaty pobieranej przez operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy Prawo pocztowe za traktowanie przesyłki listowej jako przesyłki poleconej.

▶ Zgodnie z „Cennikiem usług powszechnych w obrocie krajowym i zagranicznym”, opracowanym przez Poczta Polską, opłata za przesyłkę poleconą zawiera opłatę za traktowanie przesyłki listowej jako poleconej w wysokości 2,90 zł.

▶ **Trzykrotność tej kwoty wynosi zatem 8,70 zł.**

Odsetki z zwłokę

► **art. 56 § 1 op**

Stawka odsetek za zwłokę jest równa sumie 200% podstawowej stopy oprocentowania kredytu lombardowego, ustalonej zgodnie z przepisami o Narodowym Banku Polskim, i 2%, z tym że stawka ta nie może być niższa niż 8%.

- Aktualna wysokość stawki odsetek za zwłokę wynosi 16,50%, co wynika z obwieszczenia Ministra Finansów z dnia 16 września 2022 r. w sprawie stawki odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych, obniżonej stawki odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych oraz podwyższonej stawki odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych (MP z 2022 r., poz. 905) – stan na 7 listopada 2022 r.

Odsetki z zwłokę – wzór na obliczenie

$$\frac{Kz \times L \times O}{365} = On = Opz$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

Kz – kwotę zaległości,

L – liczbę dni zwłoki,

O – stawkę odsetek za zwłokę w stosunku rocznym,

365 – liczbę dni w roku,

On – kwotę odsetek,

Opz – kwotę odsetek po zaokrągleniu.

Wzór pochodzi z rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 22 sierpnia 2005 r. w sprawie naliczania odsetek za zwłokę oraz opłaty prolongacyjnej, a także zakresu informacji, które muszą być zawarte w rachunkach.

Odsetki z zwłokę – sposób zaokrąglania

▶ **art. 63 § 1 op**

Podstawy opodatkowania, kwoty podatków, odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, oprocentowanie nadpłat oraz wynagrodzenia przysługujące płatnikom i inkasentom zaokrągla się do pełnych złotych w ten sposób, że końcówki kwot wynoszące mniej niż 50 groszy pomija się, a końcówki kwot wynoszące 50 i więcej groszy podwyższa się do pełnych złotych (...).

- ▶ Z treści **art. 63 § 3 op** wynika, że nie należy zaokrąglać kwot odsetek, które zostaną wyliczone z proporcji, oraz tych, które pozostaną po rozliczeniu wpłaty.

Odsetki z zwłokę – sposób zaokrąglania

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 22 sierpnia 2005 r. w sprawie naliczania odsetek za zwłokę oraz opłaty prolongacyjnej, a także zakresu informacji, które muszą być zawarte w rachunkach:

- ▶ w przypadku zaległości podatkowej istniejącej w okresach, w których obowiązywały różne stawki odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych, odsetki naliczane są – według wzoru – odrębnie za każdy z tych okresów;
- ▶ **zaokrągleniu podlega suma odsetek za poszczególne okresy.**

Odsetki z zwłokę

Przykład:

Zaległość dłużnika – 4200 zł. Termin wymagalności – 22 kwietnia 2022 r.
Wpłata dłużnika – 19 sierpnia 2022 r. Ile wyniosą odsetki za zwłokę?

Okres	Liczba dni	Stawka	Kwota (w zł)
23.04 – 5.05.2022 r.	13	12,00%	17,951
6.05 – 8.06.2022 r.	34	13,50%	52,816
9.06 – 7.07.2022 r.	29	15,00%	50,055
8.07 – 19.08.2022 r.	43	16,00%	79,167
Razem odsetki przed zaokrągleniem			199,99
Razem odsetki do zapłaty po zaokrągleniu			200,00

Odsetki za zwłokę – zaliczanie wpłaty, która nie pokrywa zaległości i odsetek

▶ **art. 55 § 2 op**

Jeżeli dokonana wpłata nie pokrywa kwoty zaległości podatkowej wraz z odsetkami za zwłokę, wpłatę tę zalicza się proporcjonalnie na poczet kwoty zaległości podatkowej oraz kwoty odsetek za zwłokę w stosunku, w jakim, w dniu wpłaty, pozostaje kwota zaległości podatkowej do kwoty odsetek za zwłokę.

▶ **art. 62 § 1 op**

Jeżeli na podatniku ciążyą zobowiązania z różnych tytułów, dokonana wpłatę zalicza się na poczet podatku zgodnie ze wskazaniem podatnika, a w przypadku braku takiego wskazania – na poczet zobowiązania podatkowego o najwcześniejszym terminie płatności spośród wszystkich zobowiązań podatkowych podatnika.

Odsetki za zwłokę – zaliczanie wpłaty, która nie pokrywa zaległości i odsetek

► **art. 62 § 1 op (cd.)**

W przypadku gdy na podatniku ciąży zobowiązania podatkowe, których termin płatności upłynął, dokonaną wpłatę zalicza się na poczet zaległości podatkowej o najwcześniejszym terminie płatności we wskazanym przez podatnika podatku, a w przypadku braku takiego wskazania lub braku zaległości podatkowej we wskazanym podatku – na poczet zaległości podatkowej o najwcześniejszym terminie płatności spośród wszystkich zaległości podatkowych podatnika.

Odsetki za zwłokę – zaliczanie wpłaty, która nie pokrywa zaległości i odsetek

▶ **art. 62 § 1a op**

Jeżeli na podatniku ciążyą koszty doręzonego upomnienia, dokonaną wpłatę zalicza się w pierwszej kolejności na poczet tych kosztów.

▶ **art. 62 § 4 op**

W sprawie zaliczenia wpłaty na poczet zaległości podatkowych, odsetek za zwłokę oraz kosztów upomnienia wydaje się postanowienie, na które służy zażalenie (...).

Odsetki za zwłokę – zaliczanie wpłaty, która nie pokrywa zaległości i odsetek

art. 62 § 4a op

Postanowienie wydaje się wyłącznie na wniosek w przypadku, gdy:

- ▶ wpłata w całości pokrywa kwotę główną zaległości wraz z odsetkami za zwłokę lub
- ▶ zaliczenie wpłaty następuje w całości zgodnie z żądaniem podatnika, lub
- ▶ kwota wpłaty podlegającej zaliczeniu na poczet zaległości podatkowej, odsetek za zwłokę lub kosztów upomnienia nie przekracza pięciokrotności kosztów upomnienia, lub
- ▶ od wpłat dokonanych po terminie płatności nie naliczono odsetek za zwłokę zgodnie z art. 54 § 1 pkt 5.

Odsetki za zwłokę – zaliczanie wpłaty, która nie pokrywa zaległości i odsetek

Przykład:

Dłużnik miał zaległość podatkową w kwocie 10 000 zł. Termin jej wymagalności upłynął 20 kwietnia 2022 r. Dłużnik częściowo uregulował zobowiązanie 9 września 2022 r., wpłacając 5000 zł. Wierzyciel zaliczył tę wpłatę proporcjonalnie na poczet zaległości podatkowej i odsetek za zwłokę.

Odsetki za zwłokę – zaliczanie wpłaty, która nie pokrywa zaległości i odsetek

Krok 1 – ustalenie kwoty odsetek:

Okres	Liczba dni	Stawka	Kwota (w zł)
21.04 – 5.05.2022 r.	15	12,00%	49,315
6.05 – 8.06.2022 r.	34	13,50%	125,753
9.06 – 7.07.2022 r.	29	15,00%	119,178
8.07 – 7.09.2022 r.	62	16,00%	271,781
8.09 – 9.09.2022 r.	2	16,50%	9,041
Razem odsetki przed zaokrągleniem			575,05
Razem odsetki do zapłaty po zaokrągleniu			575,00

Odsetki za zwłokę – zaliczanie wpłaty, która nie pokrywa zaległości i odsetek

Krok 2 – ustalenie kwoty zaległości i odsetek na dzień dokonania wpłaty:

$$10\ 000\ \text{zł} + 575\ \text{zł} = 10\ 575\ \text{zł}$$

Krok 3 – ustalenie proporcji i podzielenie zgodnie z nią dokonanej wpłaty na zaległość i odsetki:

$$10\ 575\ \text{zł} \div 10\ 000\ \text{zł} = 1,0575$$

$$5000\ \text{zł} \div 1,0575 = 4728,13\ \text{zł} \text{ (zaległość podatkowa)}$$

$$5000\ \text{zł} - 4728,13\ \text{zł} = 271,87\ \text{zł} \text{ (odsetki)}$$

Krok 4 – ustalenie kwoty zaległości i odsetek pozostałych do zapłaty:

$$10\ 000\ \text{zł} - 4728,13\ \text{zł} = 5271,87\ \text{zł} \text{ (zaległość + odsetki od 10.09.2022 r.)}$$

$$575\ \text{zł} - 271,87\ \text{zł} = 303,13\ \text{zł} \text{ (odsetki pozostałe do zapłaty
za okres 21.04 – 9.09.2022 r.)}$$

Ulgi w spłacie odsetek od należności cywilnoprawnych

▶ art. 55 ufp

Należności pieniężne mające charakter cywilnoprawny, przypadające organom administracji rządowej, państwowym jednostkom budżetowym i państwowym funduszom celowym, mogą być umarżane w całości albo w części lub ich spłata może być odraczana lub rozkładana na raty.

▶ Art. 57 ufp

Na wniosek dłużnika:

- **należności mogą być umarżane w całości** – w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem dłużnika lub interesem publicznym;
- **należności mogą być umarżane w części, terminy spłaty całości albo części należności mogą zostać odroczone lub płatność całości albo części należności może zostać rozłożona na raty** – w przypadkach uzasadnionych względami społecznymi lub gospodarczymi, a w szczególności możliwościami płatniczymi dłużnika.

Ulgi w spłacie odsetek od należności cywilnoprawnych

art. 56 ufp

Należności mogą być **z urzędu umarzone w całości**, jeżeli:

- ▶ osoba fizyczna – zmarła, nie pozostawiając żadnego majątku albo pozostawiając majątek niepodlegający egzekucji na podstawie odrębnych przepisów, albo pozostawiając przedmioty codziennego użytku domowego, których łączna wartość nie przekracza kwoty 6000 zł;
- ▶ osoba prawna – została wykreślona z właściwego rejestru osób prawnych przy jednoczesnym braku majątku, z którego można by egzekwować należność, a odpowiedzialność z tytułu należności nie przechodzi z mocy prawa na osoby trzecie;

Ulgi w spłacie odsetek od należności cywilnoprawnych

art. 56 ufp (cd.)

Należności mogą być **z urzędu umarzone w całości**, jeżeli:

- ▶ zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu egzekucyjnym nie uzyska się kwoty wyższej od kosztów dochodzenia i egzekucji tej należności lub postępowanie egzekucyjne okazało się nieskuteczne;
- ▶ jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej uległa likwidacji;
- ▶ zachodzi interes publiczny.

Ważne:

Jeśli jednostka udziela ulg i określa nowe zasady spłaty należności, to odsetki nalicza zawsze do dnia złożenia przez dłużnika wniosku w tej sprawie (włącznie z tym dniem).

Ulgi w spłacie odsetek od niepodatkowych należności publicznoprawnych

art. 64 pkt 1 i 2 ufp

Niepodatkowe należności o charakterze publicznoprawnym (w tym odsetki) właściwy organ może:

- ▶ **z urzędu umarzać w całości** – w przypadku gdy:
 - osoba fizyczna – zmarła, nie pozostawiając żadnego majątku albo pozostawiając majątek niepodlegający egzekucji na podstawie odrębnych przepisów, albo pozostawiając przedmioty codziennego użytku domowego, których łączna wartość nie przekracza kwoty 6000 zł;
 - osoba prawna – została wykreślona z właściwego rejestru osób prawnych przy jednoczesnym braku majątku, z którego można by egzekwować należność, a odpowiedzialność z tytułu należności nie przechodzi z mocy prawa na osoby trzecie;

Ulgi w spłacie odsetek od niepodatkowych należności publicznoprawnych

- zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu egzekucyjnym nie uzyska się kwoty wyższej od kosztów dochodzenia i egzekucji tej należności lub postępowanie egzekucyjne okazało się nieskuteczne;
 - jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej uległa likwidacji;
- ▶ **na wniosek zobowiązanego:**
- **umarzać w całości** – w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem zobowiązanego lub interesem publicznym,
 - **umarzać w części, odraczać terminy spłaty całości albo części należności lub rozkładać na raty płatność całości albo części należności** – w przypadkach uzasadnionych względami społecznymi lub gospodarczymi, w szczególności możliwościami płatniczymi zobowiązanego.

Ulgi w odsetkach za zwłokę

- ▶ W art. 67a § 1 i art. 67d § 1 op wskazano, że udzielenie ulgi w spłacie zaległości podatkowej, w tym odsetek za zwłokę, może nastąpić na wniosek podatnika lub z urzędu.
- ▶ **art. 67a § 1 op**
Organ podatkowy, na wniosek podatnika, (...) w przypadkach uzasadnionych ważnym interesem podatnika lub interesem publicznym, może:
 - odroczyć termin płatności podatku lub rozłożyć zapłatę podatku na raty;
 - odroczyć lub rozłożyć na raty zapłatę zaległości podatkowej wraz z odsetkami za zwłokę lub odsetki od nieuregulowanych w terminie zaliczek na podatek;
 - umorzyć w całości lub w części zaległości podatkowe, odsetki za zwłokę lub opłatę prolongacyjną.

Ulgi w odsetkach za zwłokę

- ▶ Przez **ważny interes dłużnika** rozumie się względy społeczne i gospodarcze lub sytuację majątkową i finansową dłużnika, które sprawiają, że zapłata długu bądź jego części mogłaby zagrozić egzystencji dłużnika lub osób będących na jego utrzymaniu albo dalszemu funkcjonowaniu osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej.
- ▶ Przez **interes publiczny** należy natomiast rozumieć sposób postępowania opierający się respektowaniu wartości wspólnych dla całego społeczeństwa, takich jak sprawiedliwość, bezpieczeństwo, zaufanie obywateli do organów władzy, sprawność działania aparatu państwowego.

Ulgi w odsetkach za zwłokę

Z **art. 67d § 1 op** wynika, że organ podatkowy może z urzędu umorzyć – w całości lub w części – zaległości podatkowe, odsetki za zwłokę lub opłatę prolongacyjną, jeżeli:

- ▶ zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że w postępowaniu egzekucyjnym nie uzyska się kwoty przewyższającej wydatki egzekucyjne;
- ▶ kwota zaległości podatkowej nie przekracza pięciokrotności wartości kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym;

Ulgi w odsetkach za zwłokę

art. 67d § 1 op (cd.)

- ▶ kwota zaległości podatkowej nie została zaspokojona w zakończonym lub umorzonym postępowaniu likwidacyjnym lub upadłościowym albo sąd oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości;
- ▶ podatnik zmarł, nie pozostawiając żadnego majątku lub pozostawiając ruchomości niepodlegające egzekucji na podstawie odrębnych przepisów, lub pozostawiając przedmioty codziennego użytku domowego, których łączna wartość nie przekracza kwoty 5000 zł, i jednocześnie brak jest spadkobierców innych niż Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego oraz nie ma możliwości orzeczenia odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej.

Okresy przedawnienia należności cywilnoprawnych

- ▶ **Przedawnienie** to możliwość uchylenia się od zaspokojenia roszczenia po upływie okresu określonego przepisami prawa. Regulacje dotyczące przedawnienia roszczeń zawarto w art. 117–125 kc.
- ▶ Uregulowania te mają zastosowanie zarówno do należności wynikających, jak i niewynikających z transakcji handlowych.
- ▶ Dotyczą również należności ubocznych, takich jak odsetki, rekompensaty za koszty odzyskiwania należności w transakcjach handlowych, a także koszty procesu zasądzone w postępowaniu sądowym.

Okresy przedawnienia należności – zasada ogólna

- ▶ Zgodnie z art. 118 kc podstawowy termin przedawnienia roszczeń wynosi 6 lat, a w przypadku roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej – 3 lata.
- ▶ Inne terminy mogą wynikać z przepisów szczególnych. Dotyczy to np. roszczeń z tytułu umowy sprzedaży rzeczy, umowy o dzieło i umowy zlecenia, które przedawniają się z upływem 2 lat.
- ▶ Terminy przedawnienia nie mogą być skracane ani przedłużane przez czynność prawną, np. na mocy postanowień umów.

Okresy przedawnienia odsetek od należności cywilnoprawnych

▶ **Ogólna zasada**

Roszczenie o odsetki, jako roszczenie okresowe, ulega przedawnieniu z upływem 3-letniego okresu. W orzecznictwie przyjmuje się jednak, że roszczenie o odsetki ulega przedawnieniu nie później niż z upływem terminu, w którym przedawnia się roszczenie o zapłatę kwoty głównej (uchwała 7 sędziów SN z 26 stycznia 2005 r., III CZP 42/04).

▶ **Wyjątek od zasady**

Odsetki, które uzyskały odrębny byt od należności głównej (należność główna została bowiem zapłacona przed upływem terminu przedawnienia, a do zapłaty pozostały same odsetki), przedawniają się z 3 lat.

Okresy przedawnienia odsetek od należności cywilnoprawnych

▶ **Początek biegu terminu przedawnienia**

Bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stało się wymagalne. W przypadku gdy wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie.

▶ **Koniec terminu przedawnienia**

Koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż 2 lata.

Okresy przedawnienia odsetek od należności cywilnoprawnych

Przykład:

Jednostka budżetowa uzyskała 15 marca 2022 r. prawomocny wyrok sądowy, w którym zasądzono na jej rzecz:

- ▶ należność w łącznej kwocie 15 000 zł, w tym:
 - należność główną w kwocie 12 000 zł;
 - odsetki ustawowe za opóźnienie w kwocie 3000 zł, naliczone do dnia wniesienia pozwu;
- ▶ odsetki ustawowe za opóźnienie naliczane od kwoty 15 000 zł od 6 marca 2020 r.

Kiedy upłynie termin przedawnienia należności z tytułu zasądzonych odsetek?

Okresy przedawnienia odsetek od należności cywilnoprawnych

Odpowiedź:

Okres przedawnienia zasądzonych należności w łącznej kwocie 15 000 zł (w tym odsetek w wysokości 3000 zł) upłynie po 6 latach, czyli 31 grudnia 2028 r. Jeśli jednak zasądzona należność nie zostanie zapłacona do końca 2022 r., to odsetki za okres od 6 marca 2020 r. do 31 grudnia 2022 r. ulegną przedawnieniu z upływem 3 lat liczonych od daty uprawomocnienia się wyroku, co oznacza, że przedawnią się 31 grudnia 2025 r.

Okresy przedawnienia odsetek od niepodatkowych należności publicznoprawnych

- ▶ Okresy przedawnienia niepodatkowych należności publicznoprawnych, w tym odsetek, regulują zazwyczaj przepisy ustaw, na podstawie których pobiera się te należności. Potwierdzają to zamieszczone poniżej przykłady.
- ▶ **art. 40d ust. 3 ustawy o drogach publicznych**
Obowiązek uiszczenia opłat, o których mowa w art. 13f ust. 1, art. 39 ust. 7ab pkt 5 i art. 40 ust. 3, oraz kar pieniężnych, o których mowa 13k ust. 1–2d, art. 29a ust. 1 i 2 i art. 40 ust. 12, przedawnia się **z upływem 5 lat**, licząc od ostatniego dnia roku kalendarzowego, w którym opłaty lub kary powinny zostać uiszczone.

Okresy przedawnienia odsetek od niepodatkowych należności publicznoprawnych

▶ **art. 30 ust. 3 ustawy o świadczeniach rodzinnych**

Należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń rodzinnych ulegają przedawnieniu **z upływem 3 lat**, licząc od dnia, w którym decyzja o ustaleniu i zwrocie nienależnie pobranych świadczeń stała się ostateczna.

▶ **art. 23 ust. 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów**

Należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń ulegają przedawnieniu **z upływem 3 lat**, licząc od dnia, w którym decyzja o ustaleniu i zwrocie nienależnie pobranych świadczeń stała się ostateczna.

Okresy przedawnienia odsetek za zwłokę

▶ **art. 59 § 1 op**

Zobowiązanie podatkowe wygasa w całości lub w części wskutek:

(...)

9) przedawnienia.

▶ **art. 70 § 1 op**

Zobowiązanie podatkowe przedawnia się **z upływem 5 lat**, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym upłynął termin płatności podatku.

Ewidencja księgowa odsetek od należności

Dokumentowanie należności z tytułu odsetek

- ▶ Przypisu należności dokonuje się na kontach rozrachunkowych, które służą do rozliczania transakcji z różnych tytułów, w tym odsetek z tytułu nieterminowej płatności.
- ▶ Zapisy związane z przypisem oraz odpisem należności z tytułu odsetek powinny być dokonywane zarówno w ewidencji syntetycznej, jak i pomocniczej (szczegółowej).
- ▶ Przypis odsetek od należności powinien być udokumentowany notą księgową lub – w niektórych przypadkach – dokumentem PK.

Ewidencja księgowa odsetek od należności

Do ewidencji przypisu odsetek służą konta:

- ▶ **750 „Przychody finansowe”**, na którym ujmuje się przychody z tytułu różnych operacji finansowych, w tym z tytułu odsetek, jak również rozwiązanie odpisów aktualizujących należności z tytułu odsetek (w związku z ich zapłatą);
- ▶ **221 „Należności z tytułu dochodów budżetowych”**, które służy między innymi do ujmowania należnych odsetek z tytułu nieterminowej zapłaty należności stanowiących dochody budżetowe (jest stosowane w państwowych i samorządowych jednostkach budżetowych);
- ▶ **201 „Rozrachunki z dostawcami i odbiorcami”**, które służy między innymi do ewidencji odsetek z tytułu nieterminowej zapłaty należności cywilnoprawnych (jest stosowane w samorządowych zakładach budżetowych oraz państwowych i samorządowych jednostkach budżetowych prowadzących działalność określoną w ustawie Prawo oświatowe (dochody określone w art. 11a i 223 up)).

Ewidencja księgowa odsetek od należności

Jednostka, dokonując odpisów aktualizujących należności z tytułu odsetek, wykorzystuje do ewidencji tej operacji następujące konta:

- ▶ **290 „Odpisy aktualizujące należności”**, na którym ujmuje się utworzenie, rozwiązanie bądź wykorzystanie odpisów aktualizujących (ustalenie odpisów ma na celu urealnienie wartości należności figurujących w księgach rachunkowych oraz ocenę prawdopodobieństwa ich ściągальności);
- ▶ **751 „Koszty finansowe”**, na którym ujmuje się koszty z tytułu utworzenia odpisów aktualizujących należności odsetkowych.

Ewidencja księgowa odsetek – typowe operacje

Wyszczególnienie	Konto Wn	Konto Ma
NK (PK) – przypis odsetek stanowiących dochody budżetowe	221	750
NK (PK) – przypis odsetek w samorządowych zakładach budżetowych oraz państwowych i samorządowych jednostkach budżetowych prowadzących działalność oświatową	201	750
WB – wpływ środków z tytułu odsetek na rachunek bieżący (subkonto dochodów) w państwowych i samorządowych jednostkach budżetowych	130	221

Ewidencja księgowa odsetek – typowe operacje

Wyszczególnienie	Konto Wn	Konto Ma
WB – wpływ środków z tytułu odsetek w samorządowych zakładach budżetowych	131	201
WB – wpływ środków z tytułu odsetek w państwowych i samorządowych jednostkach budżetowych prowadzących działalność oświatową	132	201
PK – przypis odsetek od pożyczki mieszkaniowej udzielonej ze środków zfśś	234	851
WB – wpływ środków z tytułu odsetek od pożyczki mieszkaniowej udzielonej ze środków zfśś	135	234

Ewidencja księgowa odsetek – typowe operacje

Wyszczególnienie	Konto Wn	Konto Ma
PK – utworzenie odpisu aktualizującego należności z tytułu odsetek	751	290
PK – rozwiązanie odpisu aktualizującego należności z tytułu odsetek – w związku z ich zapłatą	290	750
PK – wykorzystanie odpisu aktualizującego należności z tytułu odsetek w jednostkach budżetowych (np. na skutek umorzenia odsetek)	290	221
PK – wykorzystanie odpisu aktualizującego należności z tytułu odsetek w samorządowych zakładach budżetowych i jednostkach budżetowych prowadzących działalność oświatową (umorzenie odsetek)	290	201

Ewidencja księgowa odsetek za zwłokę

- ▶ W **§ 9 ust. 1** rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 25 października 2010 r. w sprawie zasad rachunkowości oraz planów kont dla organów podatkowych jednostek samorządu terytorialnego wskazano, że ewidencja podatków prowadzona na podstawie tego aktu prawnego jest integralną częścią ewidencji księgowej urzędu i jest prowadzona z wykorzystaniem kont syntetycznych ustalonych w planie kont urzędu jako jednostki budżetowej.
- ▶ W świetle tego rozporządzenia **ujęcie odsetek za zwłokę w księgowości podatkowej różni się od zasad ewidencji pozostałych odsetek**, określonych w rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 września 2017 r. w sprawie rachunkowości budżetowej.

Ewidencja księgowa odsetek za zwłokę

- ▶ W § 20 rozporządzenia w sprawie zasad rachunkowości oraz planów kont dla organów podatkowych JST wskazano, że **odsetki za zwłokę w kwocie wpłaconej** ujmuje się – na podstawie dokumentu wpłaty – na stronie Ma konta 720 „Przychody z tytułu dochodów budżetowych” w korespondencji z kontem 221 „Należności z tytułu dochodów budżetowych”.
- ▶ Gdzie zatem należy ująć **odsetki za zwłokę należne na koniec danego kwartału**, których naliczanie jest obowiązkowe na podstawie § 11 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 13 września 2017 r. w sprawie rachunkowości budżetowej?

Należne odsetki w sprawozdaniu Rb-N

Instrukcja sporządzania sprawozdań (załącznik nr 8 do rozporządzenia Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych):

▶ **§ 12 ust. 1**

W części A sprawozdania Rb-N należy wykazać wartość nominalną należności oraz wybranych aktywów finansowych (zwanymi dalej „należnościami”) jednostki na koniec danego okresu sprawozdawczego według poszczególnych tytułów (układ przedmiotowy) oraz wobec grup dłużników (układ podmiotowy).

▶ **§ 12 ust. 4**

(...) Do wartości nominalnej należności **nie należy zatem doliczać odsetek**, opłaty prolongacyjnej, kosztów upomnienia i innych należności ubocznych.

Należne odsetki w sprawozdaniach Rb-27 i Rb-27S

- ▶ Odsetki od należności, do których **nie stosuje się przepisów ustawy Ordynacja podatkowa** (odsetki ustawowe za opóźnienie i odsetki ustawowe za opóźnienie w transakcjach handlowych), wykazuje się zarówno w kolumnie „należności pozostałe do zapłaty – ogółem”, jak i w kolumnie „zaległości”.
- ▶ Potwierdzają to pisma Ministerstwa Finansów (Departamentu Finansów Samorządu Terytorialnego z:
 - 22 stycznia 2008 r., ST2-4834/17/HSZ/2008/1975 (tinyurl.com/mf-22-01-08);
 - 18 lutego 2008 r., ST2-4834/16/SZH/2008/1909 (dostępne w SIP LEX).

Należne odsetki w sprawozdaniach Rb-27 i Rb-27S

- ▶ Należności z tytułu odsetek za zwłokę **od zaległości podatkowych**, zaewidencjonowane na koniec każdego kwartału, powinny być wykazywane w tych sprawozdaniach zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu w sprawie sprawozdawczości budżetowej – w kolumnie „należności pozostałe do zapłaty – ogółem”.
- ▶ Potwierdzają to pisma:
 - Ministerstwa Finansów (Departamentu Finansów Samorządu Terytorialnego) z 3 sierpnia 2007 r., ST24834-104/2007-1356 (tinyurl.com/mf-03-08-07);
 - RIO w Warszawie z 21 maja 2010 r., RIO-II-0913/203/2010 (tinyurl.com/rio-21-05-10).

Należne odsetki w rachunku zysków i strat

- ▶ Naliczenie odsetek od nieterminowo regulowanych należności stanowi operację finansową, dlatego odsetki te wykazuje się w rachunku zysków i strat w pozycji G.II „Przychody finansowe – odsetki”.
- ▶ Nie ma przy tym znaczenia, czy jednostka ewidencjonuje wspomniane odsetki na koncie 720 „Przychody z tytułu dochodów budżetowych”, czy na też koncie 750 „Przychody finansowe”.

XIV FORUM
FINANSÓW
PUBLICZNYCH

21-23.11.2022 r.

Dziękuję za uwagę